

Časopis s podobami za slovensko mladino.
S prilogo „Angeljček“

Štev. 9.

V Ljubljani, dné 1. septembra 1904.

Leto XXXIV.

Naše čebelice.

Zopet se je ajda bela
Tam na polju razcvetela,
In sedaj bo dan na dan
Vedno težji slednji panj.

Komaj zjutraj solnce vstane,
Že šumijo čez poljane
Po medú čebelice
Nosijo ga v celice.

To je šum! Še v naši šoli
Menda tak ni bil nikoli —
Pa bi bil, če ljubi ded
V šolo bi nam dali med.

Bolj kot igra in učenje
Deci nam diši strdenje —
Bódimo — čebelice
Glave naše — celice!

Stepin.

Materina prošnja.

„Oj prosim te, Mati dobrotna,
Ozdravi mi hčerko bolno;
Zato sem tod k tebi prispela,
Da milost izprosim si to.“

Ponižno Marija je prošnjo
Uslišala materi res,
Poslala je angela hitro
Na zemljo iz svetih nebes.

Pa v kočici borni zaprl je
Bolnici trpeči oko,
Da mati ko k domu se vrne,
Ozdravljeno našla že bo.

Gradiški.

Frater Makarius.

Spisal Vaclav Kosmak. Preložil Jožef Gruden.

Da svetu je več siromaštva nego bogastva; tudi v Iglavi nas je bilo več revnih študentov kakor bogatih. Najrevnejši izmed vseh pa je bil Martin Kos. Martinov oče je bil že pred več leti umrl; ubogi deček je imel poleg matere, revne kočarice v Zmolah, tudi dve mlajši sestri in enega bratca v raztrganih hlačah. Vsi štirje so stezali vratove k ubogi materi kakor ptiči v gnezdu; stezali vratove od gladu, da si uboga mati ni vedela sveta, kje naj jim vzame krompirja, — kruh so imeli malokdaj.

„In Martin je vendar študiral?“ se čudiš.

Dà, študiral. To je prišlo pa tako: V minoritskem samostanu Iglavi je bil frater Makarius za cerkvenika. Učitelj v Zmolah je bil njegov sorodnik, ki je obiskal dragega mu fratra, kadar je prišel v Iglavo. Sedela sta na vrtu v zaupnem pogovoru, in gospod učitelj je tožil o mnogih starših ter o trudu in naporu, ki ga ima z mnogimi lenimi in trdoglavimi učenci. „Seveda“, je rekel, „ko bi bili vsi taki, kakršen je Kosov Martin, bi imel človek nebesa!“

„Zakaj pa tega Martina vedno tako hvalite?“ ga nekoč vpraša frater.

„Ker zasluži“, pripomni gospod učitelj. „Ali vam je glavica ta Martin! — Kar sem živ, še nisem videl takega. Kar pogleda — umeje; kar mu rečete — si zapomni. Kakšna škoda, da ne more študirati; iz njega bi bil kdaj velik gospod!“

Brat Makarij se nekloliko zamisli, in potem reče: „Škoda takega talenta. Ali ga nikakor ni mogoče dati v šolo?“

„Ne“, odločno odgovori gospod učitelj ter pojasni bratu Makariju to in ono.

„No“, se nasmehne brat Makarij, „že iz mnogih revnih dijakov so izrastli veliki gospodje, celo papeži: zakaj bi tudi iz Martina ne bil velik gospod. Premislim si vse. Kadar pridem k vam, pogledam dečka, pa bomo videli. Morda mi bo mogoče kaj storiti zanj.“

In res: Poskrbel je zanj! Vzel je dečka v mesto in ga študiral. — Ali kako! — Poslušajte.

* * *

V minoritskim zvoniku v Iglavi je odzvonilo poldan. Po temnih hodnikih starega samostana so šli minoritje v refektorij ali obednico. V prostranem, starem refektoriju so stale v dveh vrstah močne hrastove mize. Častiti očetje in bratje lajki so stopili vsak na svoje mesto. Oče gvardijan je izpregovoril: „Benedicite“ in začeli so moliti molitev pred jedjo. Nato so sedli za mize. Na zadnjem mestu je sedel brat cerkvenik. Bila ga je sama kost in koža; oči je imel povešene ter je mirno jedel juho.

Ko je bilo prineseno meso, je vzel brat Makarij svoj delež na krožnik; odrezal si je košček, a drugo položil na stran. Po mesu je prišel na mizo

grah s suhim mesom; brat Makarij si je zopet naložil na krožnik, pojedel le nekoliko žlic graha s kruhom, večji del pa je zopet položil na stran, kakor bi bil bolan, ter ne bi imel slasti do jedi. Ta in oni redovnik je pil nekoliko vina ali piva, Makarij pa samo vodo.

Kadar so odmolili molitev po jedi, so šli duhovniki iz obednice na kor, a brat Makarij je vzel oba krožnika ter hitel z njima vun, kakor bi ju bil ukradel.

Po dolgem hodniku je prišel v svojo celico. V njej je sedel petnajstleten deček pri mizi, s knjigo v roci.

„Martin, tu sem ti prinesel. Dragi moj, danes je le grah; vem, da ga nimaš rad, ali nimam drugega. Jej, dokler je še gorko.“

Dečka ni bilo treba siliti; jedel je z največjo slastjo. Frater je sedel k peči, podprl glavo ob dlan ter zrl na dečka z očmi, iz katerih je odsevalo celo nebo ljubezni. Dokler je deček jedel, ni pregovoril besedice, da ga ne bi motil. Jedva je pa otrl deček z zadnjim koščkom kruha drugi krožnik, ga je vprašal skrbno Makarij: „Kako pa, ali si bil danes kaj vprašan?“

Deček je povetil glavo ter počasi odgovoril: „Da.“

„Kaj pa?“

„Matematiko.“

„Moj Bog!“ se je prestrašil Makarij. „Ali si znal?“

„Dobro“, je odgovoril deček.

„Veš, prosim te, samo uči se; kaj bi bilo s teboj, ako bi padel? Jej, s kakšno silo si pomagava. Zdaj pojdi domov, pa se pripravi za šolo, da ne zamudiš.“

Deček je vstal, prekrižal se ter žalostno gledal dol na svoje črevlje.

„Kaj pa“, je vprašal Makarij, „menda pa nimaš zopet raztrganih črevlje?“

Študent je povzdignil nogo ter pokazal, da sta podplata raztrgana.

„Ta je lepa!“ se je ustrašil frater. Nato je izvlekel iz žepa mošnjo ter ji preiskal obisti. — „Moj Bog, je vzdihnil“, dobil sem za cvetlice dva goldinarja, to je moje premoženje. Pa kaj se hoče, zunaj je mrz, bos ne moreš v šolo; daj črevlje popraviti.“

„A kaj naj obujem medtem?“ je vprašal Martin.

Frater se je popraskal za ušesi, stopil v kot, kjer je stalo par starih črevljev in sandal. Privzdignil je črevlje, si jih ogledal pa vzdihnil: „Ojej, ti črevlji so tudi raztrgani. Pa nič ne dé, sezujem črevlje z nog, pa bom hodil v sandalah, dokler ne bodo popravljeni tvoji črevlji. Oblečem dvojne nogovice, da me ne bo zeblo.“

Sel je na stol, vzdignil nogo, rekoč: „Sezuj me!“

Deček je fratra sezul. Makarij je nato nataknil sandale ter opozoril študenta: „Zdaj pa le hiti, bo že čas v šolo!“

Martin je pospravil knjige, vzel fratrove črevlje pod pazduho in odhitel.

Komaj je zaprl duri, podprl si je brat Makarij glavo z obema rokama in globoko vzdihnil: „Kako bom tega študenta vzdrževal? Mili Bog, ti mi pomagaj!“

Naglo je vstal s stola pa začel plesti umetne cvetice k oltarnim svečam.

Tako je preživil frater dečka ves čas štirikrat na teden, tri obede pa pa mu je izprosil pri drugih ljudeh. Sam je večkrat stradal in dajal dečku vse, kar si je pritrgal pri ustih. Kadar je le količkaj utegnil, je plel za bližnje cerkve umetne cvetice, da si je prislužil kakšen krajcar. In vsak težko prisluženi, ali včasih tudi izprošeni groš je žrtvoval za svojega gojenca.

Tako je delal skozi žest let, pa razen učitelja, matere in drugih redovnikov ni nihče vedel za to. Šest let se je odpovedaval vsem dovolj revnim dohodkom, ki mu jih je nudil njegov ubogi stan, zato pa se je fratru vselej zjasnilo obličje, kadar je prinesel dijak koncem šolskega leta dobro izpričevalo. Takega veselja ne uživajo gospoda po gledališčih in drugih zabavah, in tudi ne, kadar bero v časnikih svoje ime, da so velikodušno darovali v ta ali oni blagi namen dvajset goldinarjev. Ljudje so slišali v cerkvi pri sveti maši brata Makarija, sicer na prsih bolehnega in tihega, glasno odpevajočega. In šepetali so si na uho: „Lejte si no, kako je cerkvenik vesel!“

Martin Kos pa ni ostal vedno reven dijak, ampak je bil pozneje pravi „kos“. Povzpel se je nad svoje sošolce, dobil ustanovo in ko je bil v sedmi šoli, je vesel prihitel nekega dne v samostan.

„Zakaj pa si danes tako vesel, kakor bi bil zadel v loteriji?“ se je čudil frater Makarius.

„Dà, zadel sem!“ se je hvalil Martin. „Zanaprej vas ne bodem več nadlegoval.“

„Kaj, kaj! Kako to misliš?“

„Ravnatelj me je danes pozval, ali bi ne hotel poučevati sina g. doktorja M Imel bom obed in pet goldinarjev na mesec. Opoldne se grem predstaviti.“

„Viš, kakšno srečo imaš; kaj takega bi ne dobil v celem mestu! V katerem razredu pa je doktorjev študent?“

„V našem razredu, ime mu je Artur. Ima nekam trdo glavo pa nerad se uči; zato se gospod doktor boji, da bi na leto pri maturi ne padel. Skupaj se bova učila, da mu pojde kaj bolj v glavo.“

„Kako si srečen“, je pripomnil frater Makarius ter mlasnil s prsti. „Čaki, da ti prinesem na to veselje malo piva. Semkaj sedi.“

Dolgo sta sedela in se pogovarjala o srečni bodočnosti. Brat Makarij je vidno pomladel.

„Hvala Bogu, zdaj dovršiš gimnazijo brez skrbi!“ je pripomnil in si mel roke: „Martin, zahvali Boga! Kadar pa doštudiraš, si izvoli stan, kakor sam veš, v vsakem si lahko srečen in vesel. Bog, ki ti je do sedaj pomagal, ti bo pomagal tudi vprihodnje, ako ga ne zapustiš. — K meni ne prideš obedovat?“

„Ne; obédoval bom pri g. doktorju.“

Makariju se je nekako stemnilo čelo in vzdihnil je: „Torej se ne bova več tolikrat videla? — Ali včasih prideš vendar še kaj pogledat k meni — kaj?“ Pa se je ozrl vanj z očmi, s kakršnimi zrejo le ljubeznivi očetje.

Martin je povesil glavo, zardel, in solze so mu zalile oči. Zašepetal je: „Kako bi vam mogel biti tako nehvaležen?“

Frater Makarius ga je brž prijel za roko in rekel: „Ne jokaj, Martin, saj nisem mislil nič hudega!“

Martin je bil odslej korrepetitor pri g. doktorju M , namah je imel ugled. Vse ga je hotelo za inštruktorja. In res je sprejel še eno instrukcijo, za katero je mesečno dobival po šest goldinarjev. Napravil si je lepo obleko in hodil po ulicah kakor gospod.

Nekoč je pravil na vprašanje gospé doktorjevi pri obedu o svojem dobrotniku bratu Makariju, kako je pri njem obedoval skozi sedem let.

Doktorjevi so začudeno gledali, in ko je končal Martin svoje pripovedovanje, je gospod doktor prijazno rekel: „Ubogi Makarij! Človek ne bi mislil, da vam je to tako dobra duša.“

„Hm!“ ga je prekinila žena, „to so čudeži. No, kaj so pa revežu tam tudi dajali; menda same ostanke kakor beračem. Ubogi dijak! Pri nas bo pač drugače, gospod Kos. Vsak dan sveže meso, in kar bomo mi jedli, boste jedli tudi vi! Kakor vidite, jeste z nami pri eni mizi in boste tudi zanaprej, ako se nam skažete hvaležnega!“

Martin je povetil glavo ter zardel.

Artur je imel sestro Leontino in ta se je večkrat smejala Martinu zaradi njegove revne preteklosti, zlasti pa zaradi njegove hrane v samostanu. Njeno posmehovanje mu je zvenelo v ušesih, in Martinu se je zdelo, da se mu Leontina res lahko posmehuje. Sramoval se je svoje preteklosti, sramoval brata Makarija. Sklenil je, da se potruži na vso moč, da postane drugačen človek — po lastnih nazorih — boljši.

Brata Makarija je le zdajpazdaj obiskaval, a še tedaj le za trenutek. Izgovarjal se je, da ne utegne. Frater Makarius mu je verjel ter ga tolažil: „Le potrpi, dragi moj, vsaka reč ima svoj konec — tudi šolanje. Vsak dan molim zate, da bi srečno dovršil šole.“

Črez nekaj časa pa je Martin popolnoma prenehal hoditi k bratu Makariju. Temu je bilo dolgčas po študentu; ni si vedel tolmačiti, zakaj ga ni več k njemu. Poslednjič ga je obšel strah, da je Martin zbolel. Nekega dne je del star, nizek klobuk s širokimi krajci na glavo, vzel v roko palico s koščeno glavico ter se napotil k Martinu.

Korakal je počasi kakor ob izprevodu, korak za korakom: palica, desna noga, leva noga, palica, desna noga, leva noga itd. Med potjo je pozdravljaj na vse strani ter se globoko klanjal.

Prišedši na trg, je zagledal tam več dijakov pred knjigarnico. Ko je bolj natanko pogledal, je spoznal med njimi Martina Kosa. Ubral jo je k njemu.

„Kos, lejno, tamkaj gre tvoj dobrotnik“, se je posmehoval Artur.

Martin se je ozrl in zagledavši Makarija je zbledel. „Pojmo strani, da me ne bo dobil.“

Odkurili so jo proč, Makarij pa jim je s palico pomigal.

„Počakajmo“, je svetoval drug dijak, „zakaj bežimo pred njim? Bogle, kaj hoče Kosu?“

„Seveda“, je pritegnil tretji, „star mož je in Martinu dobrotnik.“

Martin je pogledal z jeznim očesom. „Prosim te, kakšen dobrotnik?!“ — V tem hipu pa je Makarij že stal za njim, globoko se odkrivaje: „Dober dan, mladi gospodje! Odpustite, da vas motim. No, Martin, kaj je pa s teboj? Bal sem se že, da si bolan.“

„Ne utegnem biti bolan!“ se je smejal Martin. „Zakaj ste se bali?“

„Kako bi se ne, ko te ni več blizu!“

„Po kaj bi hodil k vam“, je mrzlo rekel Martin. „Imam važnejše opravke.“

„Martin“, mu je pomenljivo zažugal frater s prstom, „zdi se mi, da si nekam gosposki!“

„Zato študira, da bi bil gospod“, je prevzetno pripomnil Artur.

Martin se je ozlovoljen zadrhl nanj: „Kdo vam je dal pravico, da meni kaj očitata? Sploh si prepovedujem, ustavljati me na javnem prostoru.“

„E, Martin, ne bodi no tak!“ ga je karal tretji dijak. A Martin jo je jadrno odkuril. Zbežal je kakor dolžnik. —

Brat Makarij je presenečen gledal za njim. Obrnil se je ter odšel domov še z mirnejšim korakom — edna, dve, tri — edna, dve, tri. — Nihče ni opazil kakšne izpremembe na njem. Prišedši domov je zazvonil k blagoslovu, streget pri njem kakor običajno, a kadar so ljudje odšli iz cerkve, je zaklenil vrata, pokleknil pred velikim oltarjem, sklenil roke in molil za Martina, naj bi Bog ne pripustil, da bi se Martin izgubil v nečimernem svetu.

Naposled premagan od notranjih čustev, skloni glavo na preprogo pred oltarjem in se milo zjoče.

Skozi visoko okno je sijalo solnce na njegovo sivo glavo, in dišava kadila se je dvigala v hramu božjem kakor njegova molitev. Svetniki so pomenljivo in sočutno zrli z oltarja nanj, in sveti Bonaventura mu je pretil s prstom, kakor bi hotel reči: „Ne žaluj preveč!“

Štirinajst dni po tem je hodil zdravnik k minoritom. Brat Makarij je ležal bolan — od žalosti zaradi Martina.

Ko je Martin to izvedel, ga je bilo nehvaležnosti sram ter ga je obiskaval. Kmalu pa je zopet izostal — za vedno.

Zdaj je gospod, tisti Martin, a ne sramuje se le ubogega fratra, ampak tudi svoje matere — češke domovine.

Fotograf.

Spisal Kompoljski.

Lepše sobote popoldne je prišel v naš mali trg poseben človek. Prinesel ni s seboj nič drugega kot nekaj malemu ročnemu kovčku podobnega. Zavito pa je bilo skrbno v platno ali usnje. Nastanil se je „Pod lipo“ v gostilni sredi trga. Zunaj pri hišnih vratih je pa razobesil več fotografij in precejšen list, na katerem je bilo zapisano, da bode jutri fotografiral „Pod lipo“.

Seveda se je poleg slik zbrala takoj kopica otrok, ki morajo biti pri vsakem bolj ali manj važnem dogodku. Nekaj časa so opazovali slike, potem pa zapazili ptujca, ki je hodil okrog hiše ter iskal pripravnega prostora. Precej časa je stopical tako okrog. Slednjič se je le ustavil sredi dvorišča v senci. Na zid je obesil veliko platno. Na njem je bilo naslikanih par cvetličnih grmičkov v dokaj živih barvah. Nad grmičkom je bilo pa nekaj nebu podobnega s par nejasnimi oblaki.

Pri vsem tem delu so ga opazovali otroci, katerih se je nabrala dosti velika gruča. Ko je slikar to dovršil in odšel zopet v sobo, so otroci še nekaj časa postali. Potem pa so se hitro razkropili ter nesli veselo novico vsak na svoj dom. — Marsikaka deklica in marsikak paglavček ni mogel tisti večer mirno zaspati in je na tistem upal, da bode jutri naslikan s svojimi bratci in sestricami, četudi še niso hoteli nocoj privoliti starši.

Tudi doktorjev Ciril je zvedel še tisto popoldne to novico od sosedovega Janka. Še gorko je nesel svojemu triletnemu bratcu Metodu. Ta se je ravno igral na vrtu z Nerom, velikim črnim in belim psom klapastih ušes. Metal mu je kamene, in prepeličar je dirjal za njimi, jih lovil ter prinašal v gobcu. Metod mu jih je jemal in jih izkušal vreči še dalje. Bog zna, kolikokrat se je že to ponovilo. Neru je bilo vroče, da je molil dolgi jezik iz gobca. Zato je bil najbrže prav zadovoljen, da je prenehala zanj utrudljiva igra. —

Ciril in Metod gresta materi sporočit Jankovo novico. Seveda ju je moral spremljati tudi Nero, ker so bili vedno vsi trije skupaj. V sobi sta se oba sinka oklenila materinega krila ter prosila, da bi se jutri fotografirala.

„Če atek dovoli“, se je glasil odgovor.

Gospod doktor se je bil že opoldne odpeljal k oddaljenemu bolniku, zato ga ni bilo doma. Vrniti se je moral vsak čas. Najtežje sta ga seveda pričakovala Ciril in Metod. Ciril, ki je že poznal na uro, se je vsakih pet minut ozrl na njo. A danes sta se kazalca premikala tako počasi kakor menda še nikdar. — Metod pa se je spravil k oknu ter gledal venomer po cesti, odkoder je moral priti atek.

Končno sta ga vendar dočakala. Očetu se je videlo, da ni slabe volje. Zato sta mu še s tem večjim veseljem tekla nasproti. Že pred hišo sta ga prestregla.

„Atek, slikar je tu“, kriči Metod.

„Kakšen slikar?“

„Tisti hitri, s škatljo in rjuho“, pojasnjuje Ciril.

Pričela sta očeta nadlegovati s prošnjo. Izprva nalašč ni hotel tako privoliti; končno je pa le. Dečka sta od veselja poskočila v sobi. Nero, ki je ves čas gledal od strani, kakor da bi vedel, o čem se pogovarjajo, je tudi veselo poskočil za Metodom.

„Atek, moj Nelo tudi!“ poizveduje Metod.

„Kajpada; vsi trije skupaj. Le na vrt pojdite in se igrajte.“

Odideta z Nerom na vrt. A danes se niso igrali. Dečka sta preveč mislila na jutrišnji dan. Za čebelnjakom na vrtu so imeli doktorjevi priprosto klop. Tu so včasih sedeli proti večeru vsi ter opazovali, kako težkoobložene so letale pridne živalce domov. Navadno sta se pa ondi igrala le Ciril in Metod z Nerom.

Za čebelnjak sta torej šla ter se na klopici pogovarjala, kako da se jutri oblečeta in kako se bosta držala pri fotografiranju. Ciril je že videl, kako se to dela, zato je razložil mlajšemu bratcu, kakor je vedel in znal. Tudi Nero je moral naposled na klop, „da se privadi“, kakor je rekel Ciril. Metod kot najmanjši je bil seveda v sredi. Na desni Ciril na levi pa Nero.

Ko se je ta trojica naravnavala na klopi in se pregovarjala, takrat sta pa prišla atek in mama tiho k čebelnjaku. Ondi sta postala, gledala vse tri prijatelje na klopi ter slišala Cirila, kako je zapovedoval to in ono. Videla sta, kako lepo bi bilo, če bi bili vsi trije naslikani, sedeči na tej klopi. Tako bi imela sinka hkrati najlepši spomin tudi na prostor, na katerem sta preživela toliko srečnih uric vesele mladosti.

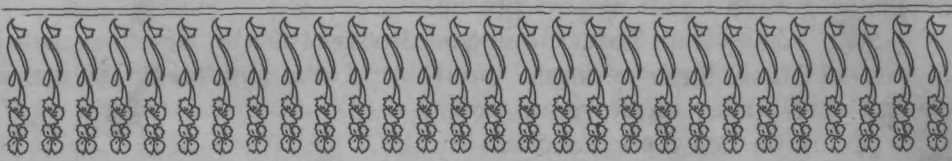
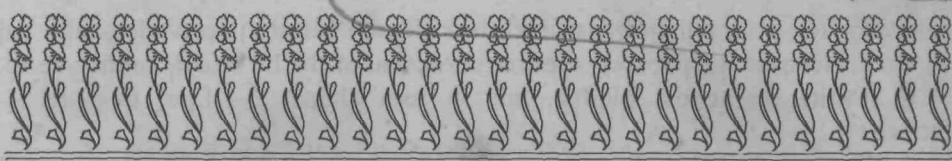
* * *

Drugi dan je res prišel ptuji mož s sivo brado k doktorjevim ter je prinesel s seboj tisto škatljo. Atek ga je peljal na vrt k čebelnjaku, da si ogleda in pripravi prostor; mama pa je Metoda oblačila v delavniško obleko, kakor se je navadno igral z Nerom. Ciril se je bil že sam opravil. — Nič kaj posebno nista bila zadovoljna z delavniško obleko. Včeraj sta se bila dogovorila, da se napravita v najlepšo obleko, sedaj pa morata obleči vsakdanjo in še celo predpasnika. Kakšna slika bode to!

Šli so na vrt. Klop je bila že pripravljena. Vinska trta je izgubila nekaj mladik nad klopjo, katere so pa sedaj venele pred klopjo. Fotograf je že postavil tisti zabojček na tri visoke noge, stopil nekaj korakov od klopi ter vse pokrnil s črnim zavojem.

Dečka sta sedla na klop, in na atekovo povelje je skočil tudi Nero poleg Metoda. Fotograf je večkrat skril glavo pod tisti robec ter nekoliko premaknil stojalo ali pa popravil dečka. Cirilu je prekrizal noge, zavihal mu

Handwritten signature and name: "H. Moore"

Handwritten signature and name: "H. Moore"

rokavčke ter popravil bolj nazaj klobuk. Tudi Metodu je povedal, kako naj se drži. Nero se je pa tako modro držal, kakor bi bil vedel, čemu vse to.

„Pazite, naravnost gledita, mir in usta skupaj! — Ena, dve tri! — Dobro!“

Končano je bilo tako naglo, da še sami niso vedeli, kdaj. Kar pritisnil je mož za neko „hruško“, nekaj je zaropotalo, pa je bilo.

Slik ni napravil ptuji mož takoj, ampak jih je še-le za kakih deset dni poslal po pošti. Najbolj sta jih nestrpno čakala seveda Ciril in Metod. — Slednjič so le prišle. Kako sta bila iznenadena, ko sta se zagledala na sliki z Nerom. Rada sta jo pokazala vsakomur. Meni pa sta eno dala za spomin.

Gosli.

Črtica. Spisal Ivo Blažič.

Da ste ga videli! Okrogla, rdeča ličeca so bila vedno rajskovesela, oči so gledale zadovoljno v svet. Bil je vesele narave Strgarjev Tonček. Toda, kaj hočete, ubog je bil njegov oče, uboga tudi mati, ubog je bil tudi on. Kaj mu je pomagala umna glava; kopati bo moral kot oče, težko si bo moral služiti svoj kruhek. To je zapisano siromaku menda že ob rojstvu na čelu.

Tonček je ljubil godbo. Z vso vnemo je poslušal v cerkvi orglje. Kako mogočno, veličastno je donel njih glas po božji hiši! Kaj rad je prisluškoval mehkim, nežnim zvokom klavirja v šoli. Kako vzvišen se mu je dozdeval gospod učitelj, ki je sedel za glasbenim orodjem in hitro prebiral tipke.

Le še nekje more slišati tako lepe glasove. Tam v gozdu, kjer se zlivajo vsi glasovi gozdnih pevcev, ki lahko udarjajo na strune, v eno lepo pesem, ki je tako popolna, čista, sveža, kakor je mladi gozd in svet pomladni.

Nekoč je iztaknil med staro šaro v podstrešju slabe gosli, že vse oglodane od osti časa. Strune so že davno izginile z njih. Tedaj je bila edina želja našega Tončka, da pride do strun. Ali misel: kakó — ta ga je mučila, da mu je smehljač^{mu} lice ostalo nekaj dni otožno.

Na karkoli se je spomnil, vse je ovrgel. Prosil gospoda učitelja, se ne spodobi. Hud bi bil morda nanj, ker je strog. Ali kje naj jih dobi?

Aha, jih že dobil. Že ve, kakó.

Tonček je imel bogatega botra, ki je večkrat šel v mesto. Boter Smolnikar gotovo ugotovi njegovi prošnji.

Malo boječe stopi Tonček predenj. „Botrček! Do-bri bo-otrček, nekaj bi vas rad prosil. Strun mi kupite, botrček!“ Težko mu je šlo iz ust, a Tonček je že vedel, da beseda ni konj.

„Čemu jih boš rabil, Tonček?“

„Na gosli jih napnem.“

„In kaj potem? — Na katere gosli, saj jih nimaš?“

„Seveda jih imam, med šaro sem jih iztaknil v podstrešju.“

„Ali kako boš goslal, saj te ne bo nihče učil.“

„Se bom pa sam. In pa lok mi prinesite, botrček, lok!“

In botrček je res prinesel štiri strune iz mesta, katere je naš junak z vso skrbjo napel na gosli. Pa lok tudi. Potegnil je z njim po strunah. Pravega glasu še ni bilo. Tonček je to takoj spoznal; ušesa so ga zaskelala. Toliko časa ni odnehal, dokler niso zvene le po njegovem muzikaličnem čutu nežno, mило, prijetno, vabljivo kakor beseda dobre matere, ki ljubkuje svoje dete na vrtu pod zeleno lipo, ko se poslavlja solnce od gorâ in žvenkljajo zvonci s planin, kjer ukajo pastirji.

Mati so ga moral siliti, da je šel večerjat, tako je bil zaverovan v svoje gosli. Po molitvi pa dolgo ni mogel zaspati. Vedno so mu bile pred očmi gosli, lok, strune, vedno se mu je zdelo, da drži nalahno za lok, da prav tako, kakor gospod učitelj v šoli, lahno izvablja iz strun melodične glasove. Ves srečen je bil in zadovoljen, in strune so brnele v njegovi domišljiji veselo, poskočno, krasno pesem, kakršne še ni čul v svojem mladem življenju, pesem o neskaljeni sreči prvih mladostnih dni.

Drugo jutro se je vzbudil zgodaj iz podjetnih sanj. Urno je skočil na noge, pomolil, se oblekel, umil, vzel gosli in šel v gozd.

Krasno jutro se je porodilo iz rosne noči. Veselo, razbrzdano je skakal potok ob gozdu proti dolini, urno se je spuščal preko kamenja, urno pod listovci in iglovci, noseč bratski pozdrav širokega gozda prostranemu polju, posutim s peštrimi cvetjem. Naprej potok, naprej! Ne zaganjaj se preveč ob bregove, da se tvoja čista voda ne izkali, da tvoji valčki ne odtrgajo mehke prsti in je ne poneso s seboj.

Zelenkastopisani vodomci in radovedni povodni kosi so letali ob vodi po leskovju in bukovju, pa čivkali, čudé se Tončku, ki je vznemiril njih tiho, skromno, srečno življenje s svojim goslanjem.

Glasovi začetnika in gozdnih umetnikov so se vendar prijetno skladali. Tončkova duša se je dvigala ob zvenceh glasovih mehkih strun in ptičjega petja. —

Solnce se je prikazalo na vzhodu, krvavo je še stalo nad daljnimi gorami, kamenitimi snežniki, visokokipečimi proti sinjemu nebu, pa se je povzpelo urno na svojo nebesno pot, zlata kolesa so se zasvetila, pesta so zaškripala, solnčni voz se je jel premikati. Na njem se je peljalo solnce. In streljalo je s svojimi žarki na vse strani, na širne livade in na tihe loge, prostrane poljane in porastle gozde, kjer so se svetlikale jelkove igle in namigavale svojim sesticam. Oživel je gozd, oživela narava. Rosa se je svetila po travnatih bilkah kot srebrni, čisti kristali, dihala je vase tople žarke in puhtela v zrak. Kot morje je ležala megla pred Tončkom doli v dolini.

Ah, krasno! Kot mirno morje se smejijo te male, lahne, komaj vidne meglice, kot valčki butajo druga ob drugo. In širijo se, širijo in puhté, više, više, sonce že prodira skozi nje na polje, prostrano, široko.

Prijetno so donele strune. Tonček sam ni vedel, kaj igra, ali izlil je v te glasove vso svojo otroško dušo, vsa svoja čustva, vse svoje veselje, igral je pesem stvarstvu in Stvarniku.

Slavec je drobil svojo jutranjico v grmičju, kos se je oglašal, sinica je čivkala, žolna je tolkla po deblu, šoga je letela čez gozd, strnadi so prepevali.

Stopinje so se bližale, lahne, komaj slišne. Tončekov učitelj je stal pred mladim umetnikom, kateremu so omahnile roke, da so mu padle gosli na tla. Rdeč kakor kuhan rak je stal Tonček.

„Kaj pa ti je, Tonček? Nič se me ne boj! Od danes dalje se učiš gosli pri meni.“

Prijel ga je za roko, pobrala sta gosli in odšla v vas.

* * *

Boter Smolnikar je imel god. Pozno v noč so bili še zbrani pri njem gostje — pivei — bil je namreč krčmar. Med njimi so bili vsi vaški veljaki, gospod župnik, gospod učitelj, župan in drugi.

Pridno so napivali Smolnikarju in mu želeli mnogo let. Veselega obraza je ta odpival in klical svojo ženo, naj pridno streže gostom.

Zunaj zabrne strune, nežno, prav počasi se dvigajo glasovi, rastejo hipno, krepko, pa zopet pojemajo nalahno, komaj slišno in opaženo kakor zvezde na jasnem nebu.

Gostje hitro oknom ter pogledajo skoznje. V mesečini je stal pred hišo pod lipo, z glavo naslonjen na deblo, mladi umetnik Tonček. Lok mu je gibko plesal po strunah.

Boter Smolnikar je skočil ponj in ga privedel v sobo.

„Torej vendar nisem zastonj kupil tistih strun!“

„Botrček, vaše strune so že davno popokale, te mi je dal gospod učitelj.“

„A, tako! Torej ti se učiš goslati v šoli. Bravo, gospod učitelj!“

„Hvala, oče Smolnikar, za poklon. Gospôda, tu se gre za mlad, nadarjen talent, ki bi moral kopati zemljo, a koristi lahko še mnogo svojemu narodu. Svetujem, da se deček izobrazí in da k temu pripomoremo vsi.“

„Radevolje, saj sem mu boter!“ se odreže Smolnikar.

Mladi umetnik je zopet vzel gosli in izvabljal sladke glase, botru Smolnikarju, ki se mu je kar srce smijalo veselja.

* * *

Petdeset let pozneje. Dolga doba to, ali brzo mine.

Pri pultu sedi mož sivih las in piše, sklada sladke harmonije še zdaj v starosti, sklada sladke napeve. Globoko zamišljen je v svoje delo.

Nadležna muha brenči po sobi in sede zdaj na starčev portrét, zdaj na podobe, kjer so slikani slavni skladatelji, pa zleti na klavir in končno še na stare gosli, ki vise v kotu. Močno zabrenči muha, da se starec vzdrami ter se ozre tja gor v kot.

Vstane in se zravnja pokoncu; stopi v kot, odpodi muho, vzame v roke gosli in zasvira tako prijetno, nežno melodijo, da bi se kar zjokal ob teh glasovih. Pa vzdihne, lok zopet zdrsne po strunah, ki zapojo veselo, poskočno, mično. Starec odloži gosli in se vglubi v spomine.

Ali niso to one gosli, ki jih je iztaknil v podstrešju in so ga pripeljale do sreče? Da, ravno one so, na katere je igral v gozdu ono jutro, ko je bilo vse pomladnoveselo.

In zdaj je že starec, ali vedno še hrani gosli — spomin na mlade dni. Saj nam je ljub še spomin na mladostne bridkosti, kaj bi nam ne bil spomin na mladostno srečo? In če ta sreča ostane trajna — kar je redko, redko — potem je kakor solnce, ki se pomladi vsako jutro. Blagor mu, komur vzhaja tako solnce!

#

Čegave bodo?

Naše hruške sredi vrta,
Ej, kako so sladke!
Radi bi do njih, a kaj, ko
Roke so prekratke . . .

Gôri v deblu je duplina,
V nji so pa sršeni —
Oj, ti stražniki srditi,
To so nam strupeni!

Nihče klatit hrušk medenih
Si ne drzne iti,
Kar zapiše in zagode
V dupli roj srditi . . .

Ded imajo dobro pipo,
Ki bučele straši —
Toda to rumeno pleme
Dima se ne plaši.

Oj le čajte, oj le čajte,
Grdi vi sršeni,
Če vas dimec ne prežene,
Puh vas bo ognjeni.

Hruške tiste bodo naše,
Naj se pes obesi —
Vrt je naš, a vas sršenov
Grmi so in lesi!

Stepin

Brusač.

Brusiti, imate kaj, škarje, nože; popraviti vilice, okna? . . ., tako je klical brusač in lazil od hiše do hiše; vsaka vrata je napol odprl, pomolil glavo noter in ponavljal svoj klic: Imate kaj? . . .

Bil je to mož pri 40 letih. Na prvi pogled se mu je videlo, da je že izmlada dosti vaje delu in trpljenju. Njegovo razorano lice in brazde na obrazu so pričale, da je mož pretrpel že nekatero bridko uro. S svojimi rdečimi očmi je gledal topo, debelo, da, rekel bi, neizrazito v svet; le semintje so mu zaiskrile v nenavadnem svitu, in tedaj je bil skoro grozen. Brke so mu štrlele na vse strani.

Neredni, Bog zna, odkdaj že ne počesani lasje, skoro docela osiveli, so mu padali v dolgih kodrih po temenu. Eno nogo je imel krajšo kot drugo, in prav smešno ga je bilo gledati, ko je ta krevljajoča postava porivala pred seboj voziček z brusom. — Obleka njegova je bila, Bog ve, komu umerjena, njemu gotovo ne. In klobuk — to staro, široko, preluknjano pokrivalo mu je podaril najbrže kak gospodar pred desetimi leti. Velik, rdeč dežnik, ki ga je nosil pod pazduho, je branil njega in njegovo imetje pred dežjem . . .

Tak je bil torej brusač. In nad tem možem so imeli vaški otroci veliko veselje. Zakaj pa ne bi bili tudi veseli, saj jim je vedno pripovedoval povesti. Te pa je znal pripovedovati s takim čuvstvom, da se je porosilo tudi oko kaki stari ženici. In tega pripovedovanja so se otročaji veselili gotovo mesec dni naprej.

Slednja gospodinja mu je dala brusiti, če tudi morda nož ni bil še tako skrhán, da bi ne mogel rezati še teden dni; rajši ga je dala, kakor bi bila pa odpodila brusača.

Ko je imel mož dovolj nožev in enakih pokvarjenih stvari, ki so čakale, da jih popravi njegova roka, je šel na konec vasi, kjer je pustil svoj voziček. Tamkaj je razložil orodje in začel s krajšo nogo goniti brus. Zraven brusa pa je postavil na tla steklenico žganja, in sedaj pa sedaj ga je malo potegnil. Ali pa je imel pipico v ustih in je spuščal dimček venomer v zrak.

Medtem je pripovedoval otrokom o vojskah, o čarovnicah, o beli kači, o povodnjem možu in več sličnih povesti in pravljic.

Pa je prišel nekega vročega poletnega dne zopet v Zavas. Brusil je pred Tirbčevo hišo. Bilo je že proti večeru, ko priteče k njemu deček in mu prinese britev, naj jo popravi. Brusač jo ogleda in začne brusiti. Ko jo nabrusi, potegne ž njo še parkrat po brusičku, potem pa še po jermenu. Poizkusi jo, če je že dovolj ostra, — a glej, ali mu je izpodletelo, ali je bil neroden, vrezal se je v prst, da se mu je takoj pocedila kri iz rane. Toda brusač se ne zmeni za to, obriše prst ob zamazani predpasnik in brusi dalje.

Toda čimdaljebolj težka mu je prihajala roka. Kakor bi bil rad, ni mogel več. Mislil si je, da je utrujen, a da se pri delu ne sme poleniti, in brusil je še dalje. Glej ga spaka! pa že ni mogel roke več vzdigniti, kakor mrtva mu visi ob strani. Pogleda jo, in šele sedaj zapazi, da je zatekla, in temno višnjeva barva se je videla zdaj že bolj. Revez izpozna, da je zastrupljen. Otročaje, ki so stali in ga gledali, poprosi, naj teko v vas po ljudi. Pa precej časa je trajalo, da so prišli. Ko so vsi videli brusača z zateklo roko, so obupno zakričali, eden pa je tekel celo po gospoda. Revez je bil bled ko smrt; moral je grozno trpeti, kajti krčevito je stiskal zobe, da ni vpil. S slabim glasom poprosi vode. In poln kozarec je izpije duškoma. Možje, ki so se medtem tudi sešli, so mu slekli srajco, ga drgnili in mu podvezali roko. A zaman; strup je začel že delovati, in za nesrečneža ni bilo več rešitve.

Srebrni glas zvončka je naznanjal, da gredo z Bogom. Vsa vas se je zbrala s svečami, da vidijo, ko bodo prišli gospod župnik obhajati brusača... Gospod so namignili z roko; ljudje so hitro odstopili, otrovanec pa se je pobožno in skesano pomenil z gospodom. In marsikaka ženica je jokala in rekla: „Škoda ga je, pa da se je moral zastrupiti! Ah jej, tako se mi smili!“ Tako so javkale v krogu.

Ko so brusača obhajali, so ga prenesli k Tirbčevim. Tri ure potem je umrl. Prenesli so ga v mrtvašnico.

Imel je jako lep pogreb. Malone vsa vas se je zbrala na pokopališču, ko so ga nesli k večnemu počitku.

In žalostno so peli Zavaški zvonovi.

* * *

Na koncu pokopališča vidiš grob z napisom, ki ti znani, da tam leži brusač.

In šipek se klanja nad gomilo...

Rubetus.

Ko za daljnimi gorami...

Ko za daljnimi gorami
Solncece zahaja,
Ob spominih dni nekdanjih
Duša se naslaja.

Lepi kot pomlad cvetoča,
Sladki so spomini
V grenkih urah, ki živimo
V daljini jih tujini.

Ah, tedaj zahrepenimo
S celo dušo v domovino,
Z grenkim gnevom v srcu zremo
Mačeho - tujino.

Oj nazaj, nazaj v domačo
Vas nas zopet vleče,
Saj v tujini, saj v tujini
Ni je zlate sreče...

Semjonov.

Listje in cvetje.

Iz zaklada naših pregovorov.

50. Vsaka žival ima kako liso.

Lisa se pri živali imenuje večji ali manjši šopek dlake, ki je drugačne barve, kakor vsa druga. Da imajo živali čestokrat velike lise ali pa po več lis, nam svedoči to, da je pri čedah tako navadno ime: lisec in liska. Ako je lisa temnejša mimo druge dlake, se imenuje tudi maroga, ter tudi marogec ni tako redko živalsko ime. Pa četudi niso lise in maroge navadno tako velike ali mnogoštevilne, je vendar težko dobiti žival, ki bi bila po vsem životu popolnoma enake dlake.

Dasi lise in maroge pri živali nič ne škodujejo njeni koristi, n. pr. pri mesu, mleku, delu itd.; vendarle so za oko neka pomanjkljivost, kolikortoliko slaba lastnost.

S tem sem pa že tudi pojasnil pomen tega pregovora. Obrāča se namreč na človeka, ki je sicer pošten in hvalevreden, pa ima vendar semtertje kako napako. In ker ni na svetu odraslega človeka, ki bi se ne bil še kar nič pregrešil, tudi v majhnih rečeh ne, ima pregovor pomen: Ni ga človeka brez napake! Žival imenuje, človeka pa misli. — Zlobneži radi najboljšim ljudem škodoželjno zabrusijo ta pregovor, ako so slučajno zvedeli kako zmoto ali napako o njih. V ustih dobrohotnih ljudi pa ima pregovor kaj lepo lice in se glasi pomilovalno in opravičevalno, češ: Glejte, kako velika je slabost človeška, še najboljši lahko kdaj kje napak stopi!

Šaljiva zastavica.

(Priobčil Cid Em Nafr.)

„Na Kranjskem hrib je občežnan,
Kako se pravi mu, Plehan?“ —
„Že vem!“ oglesi se dečak. —
„No, dobro! — Zdaj pa ti Kozjak,
Odreži prvi zlog besedi,
Potem ostanek mi povedi!“
Je bil Kozjak nalogi kos?
Iztaknil je — kaj misliš? — „Noš!“

(Rešitev in imena rešilcev prfih.)

Za zbirko lepih misli.

Modrost. Nekdo je srečal jezdeca, ki je jahal konja brez uzde in vojke. Čudno se mu zdi in ga vpraša: „Kam pa jahaš?“ Jezdec odgovori: „Sam ne vem; kamor me konj ponese.“ Lahko bi mu bil voščil srečno pot, rekoč: „Norec, pa jahaj; tebi ni pomagati.“

Nekdo drug pa je srečal peš-potnika, ki je hitro korakal po Tržaški cesti, in ga tudi vprašal: „Kam pa greš?“ „Na Dunaj!“ se mu glasno odreže. — „Priatelj!“ ga zavrne, „po tej poti se pride v Trst! Bodi pameten in hitro se obrni uprav na drugo stran — po Dunajski cesti!“ — Oba potnika sta ravnala nespametno ali neumno; prvi zato, ker ni imel nikakršnega namena, drugi pa, ker ni rabil pravega sredstva ali pomočka.

Zdaj pa obrni to oboje in takoj izveš, kaj je modrost? Modrost je v tem, da človek ne dela brez namena ali celo iz slabega namena, marveč da ima za svoje delo dober namen. Pa to je še-le polovica modrosti; druga polovica je v tem: da rabi v dosego svojih namenov tudi vselej primerne pomočke. In čim boljše in višje namene hoče kdo doseči in čim primernejša sredstva rabi, tem modrejši se sme zvati.

Nove knjige in listi.

Molitvenik in pouk o pobožnosti presvete Srca Jezusovega. Izdal in založil dr. Anton Bonaventura Jeglič, knezoškof ljubljanski. V Ljubljani 1904. Tiskala Katoliška tiskarna. Cena: rdeča obreza K 1'20, zlata K 1'60, mehko vezan z zlato obrezo 2 K. — Ta lična molitvena knjižica ima v prvem delu precej obširen in popoln pouk o češčenju presv. Srca Jezusovega. V drugem delu pa so molitve: dvojna maša, dvojen križev pot in čvetero litanije, molitve za spoved in sv. obhajilo. Posebej so še antifone in molitve za razne praznike, „Kratek poduk“ (očenáš, češčenamarija, šest resnic itd.) bi se bil lahko izpustil v takem molitveniku, ki ni za male otroke, in naj bi se bilo raje pridedalo več molitev in pobožnosti posebej v čast in proslavo presv. Srca Jezusovega.

„Vrtec“ izhaja 1. dně vsacega meseca in stoji s prilogo vred za vse leto 5 K 20 h, za pol leta 2 K 60 h — Uredništvo in upravnštvo sv. Petra cesta št. 78, v Ljubljani.

Izdaje društvo „Pripravniki dom“. — Urejuje Ant. Kržič. — Tiska Katoliška Tiskarna v Ljubljani.